

Анкетно проучване „Споделена Визия“

г-р ПЕТЯ КОЛЕВА

ръководител на процес в „Споделена Визия“, Интеркултура Консулт®

Част от Предложение за изготвяне на стратегия за развитие на свободната творческа сцена.

Проект „Споделена Визия“ е инициран от Асоциация за свободен театър и се изпълнява с финансовата подкрепа на Столична община Програма Европа 2016 от „Организация за съвременно алтернативно изкуство и култура – 36 маймуни“.

Въведение

Проект „Споделена Визия“ представя първото обществено проучване на свободната творческа сцена в София. Анализът е резултат от **качествено проучване на основните характеристики на сцената и нейния контекст на развитие, с фокус 2014 – 2016**.

Интернет анкетата бе изготвена от екипа на проекта в консултации с представители на свободната творческа сцена. Тя бе публикувана през профила на Асоциация за свободен театър (АСТ) и **проведена в интернет през лятото на 2016** (7 юли – 15 септември). Това е първа крачка в посока очертаването на прекият принос и на споделените ползи, които творци, критици, продуценти и разпространители на изкуствата имат върху качеството на културния капитал в града.

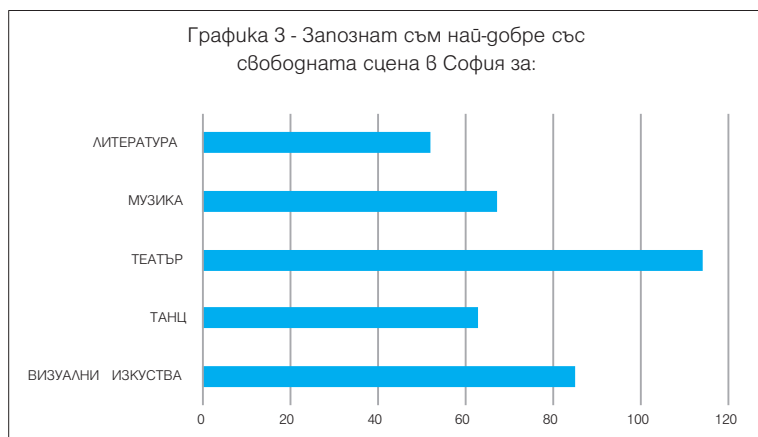
Обобщени в този документ са резултатите **от 11 основни и 3 допълващи Въпроса** относно свободната сцена за пет сфери на съвременни изкуствата изследвани съвместно за първи път. Цел на проучването е изграждане на предпоставки за бъдещо развитие на свободната сцена, което насочва изкуствата към взаимодействие, но и подпомага специфичните им потребности. Проект „Споделена Визия“ **благодари на 377-те анкетирани за приноса, който тези участници имат като са дали своето мнение за свободната творческа сцена (между 53 и 112 мнения за всяко изкуство)**. В документа „Проучване и визия за развитие на свободната творческа сцена в София (2016 – 2023) за ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА, ЛИТЕРАТУРА, МУЗИКА, ТАНЦ и ТЕАТЪР“ анкетното проучване е представено с допълнителен фокус върху отделни аспекти на представените изкуства. В приложение 1 „Анализ на свободната творческа сцена в София за ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА, ЛИТЕРАТУРА, МУЗИКА, ТАНЦ и ТЕАТЪР“ анкетното проучване е представено с допълнителен фокус върху отделни аспекти на представените изкуства. Допълваща цел на „Споделена Визия“ е да направи обозрими обемът и резултатите от дейностите на тази сцена. Те подлежат на бъдещ системен качествен и количествен анализ при прилагането на стратегия за развитие на свободната творческа сцена.

Приложение 2 е съставна част от „Споделена Визия - Предложение за стратегия за развитие на свободната сцена за ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА, ЛИТЕРАТУРА, МУЗИКА, ТАНЦ и ТЕАТЪР“. Той съдържа водещите препоръки и изводи от настоящия анализ. Предложението за стратегия отговаря на нуждите на свободната творческа сцена и поддържа визията за интегриран подход за развитие на изкуствата, културните и творчески индустрии, образованието и иновациите.

1. Свидетели на развитието и участници в свободната творческа сцена в София

- **Водещата група анкетирани познават сцената в период от 5 – 10 години, следвана от тези, които имат отношение формирано в последните 1 – 5 години.** Без съмнение има участници или свидетели на нейното развитие за по-дълъг период от време, назад към появата ѝ в периода на 90-те години на 20 век. Отговорите сочат степен на достоверност и доказват, че **тези анкетирани могат да оценят нейните характеристики в периода 2014 – 2016, който описва настоящи процеси на развитието, актуални проблеми и визии за разгръщане на нейния потенциал.**

Важна група от анкетирани е и тази, която е на възраст **15 – 27 г., на младите творци и организации, както и публици.** Те са особено важни за съвременната сцена за изкуства и тяхната активност сама по себе си е факт за значимостта ѝ. Свободната сцена за изкуства в София се развива. Видно от Графика 3 е, че всяка от петте сфери на изкуствата в София има представителна фокус група участници в анкетата.

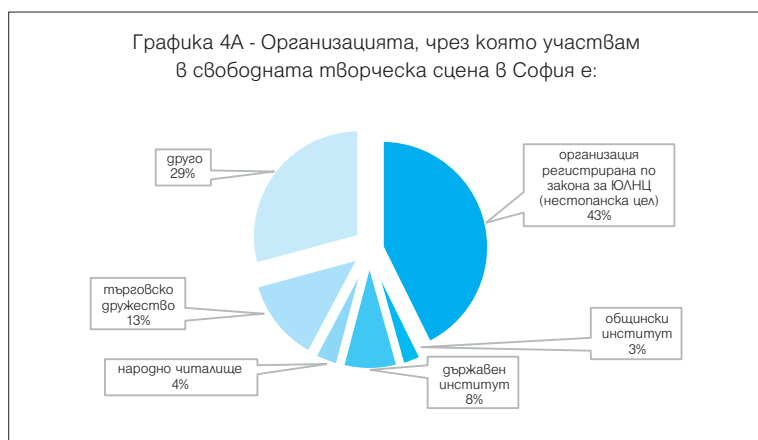

2. Характеристики на свободната творческа сцена в София

Интернет проучването „Споделена визия“ не ползва средства за разпространение извън **професионалните и социални мрежи на участниците и информационните канали на проекта – страница на Арт София и във фейсбук.**

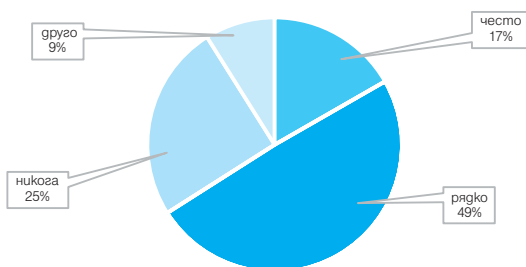
- В активния летен сезон на 2016 (юни - септември) в анкетата се включи значителна група от търсения за целта на анализа фокус от категории участници. Това е доказателство, **че свободната творческа сцена функционира и е част от „пазара на изкуства“ в София в неговия „некомерсиален“ дял.**

На графики 4А са представени основна форма на участие чрез организации, които представят свободната творческата сцена.

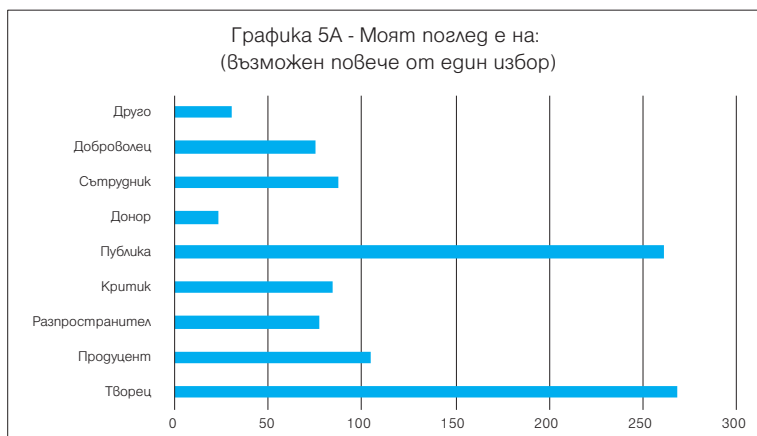
- **За съвременната свободна сцена за изкуства в София е характерно присъствие на сгружения с нестопанска цел (ЮЛНЦ) – 43%.** Категорията „друго“ в 4А представя комбиниран избор, който са направили анкетиранияте (освен онези участници, които са само публици и донори).
- Друг **важен белег на свободната творческа сцена е смесване на форми на участие и свързване на различни видове организации.** Явно присъствие имат търговски дружества – 13%, читалища 4% и културни институти 11%. Графика 4Б илюстрира нисък интензитет на сътрудничество с общинските културните институти наред с вероятните **възможности за улесняване на процеса на взаимодействие между участниците.**

Графика 4Б - Като участник в свободната творческа сцена в София реализирам дейността си в сътрудничество с общински културни институти:

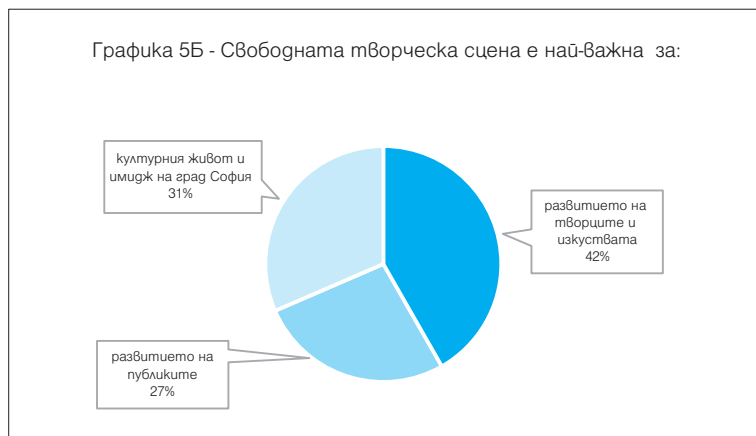
Художествените цели, технологичното развитие на изкуствата и съвременното им звучене и приемане от целеви публики са важни за участниците в свободната сцена в София. Подкрепата от страна на общината за създаване на нови модели на сътрудничество и развитие, за пространства за съвременни изкуства би засилила ангажимента на всички участници в този рисков сегмент от пазара на изкуства. В документите на проекта са разгледани визии и подходящи модели и дейности за укрепване на свободната сцена за изкуства.

Графика 5А - Моят поглед е на:
(възможен повече от един избор)

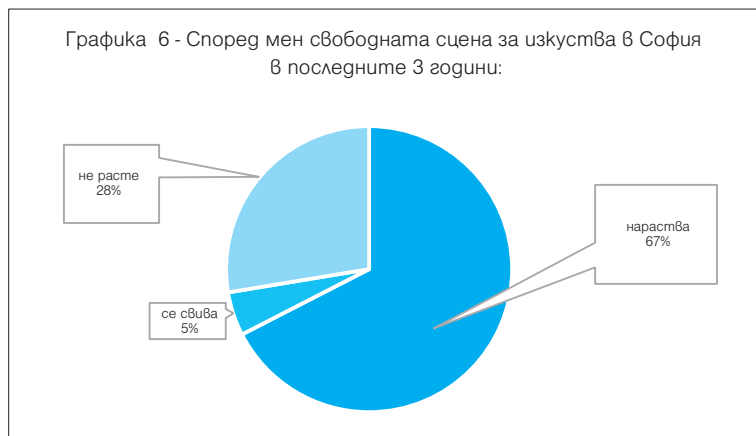
Важна характеристика на свободната творческа сцена е, че **професионални позиции на участниците също формират смесена форма на ангажимент.** (Категорията „друго“ в Графика 5А представя избор на анкетираните, които са само публики или донори на сцената.) Например, изява на творците в ролята на разпространители и на мениджъри, на критиците като организатори, на пуб-

ликите като доброволци и пр. В някаква степен практиката творците да са в голяма степен и публика или сътрудници в процеси на съвременните изкуства е обяснима. **Същевременно примерите за обединяване на ролята на мениджър, продуцент, разпространител и творец е вероятен белег на недостатъчно израстване на сцената.**

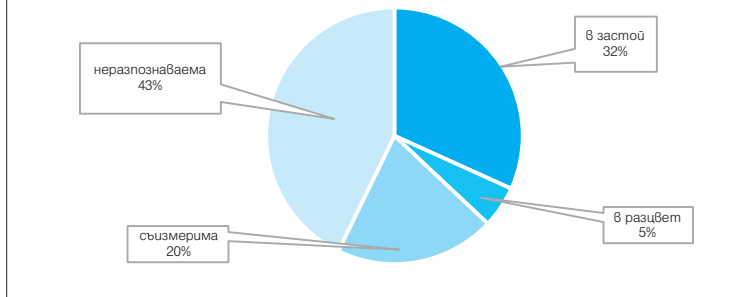
- **Категорично е мнението на анкетиранияте, че свободната творческа сцена има обединяваща цел за развитие на съвременните изкуства.** Тя е от водещо значение за формирането на творците и художествените езици и практика (42%). Анкетиранияте също считат, че е много важна за изграждането на културния облик на града (31%) и неговите публики (27%).

3. Предизвикателства пред развитието на свободната творческа сцена в София

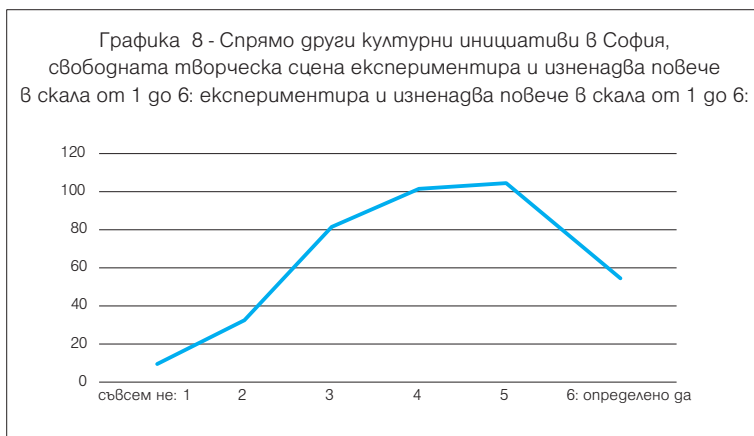
- Водеща част от анкетираните познават тази сцена достатъчно (виж Графика 1) за да приемем за **вярно твърдението на 67% от анкетираните, че сцената нараства, но по-бавно от очакваното**, защото 28% са на противоположно мнение. Това виждане се допълва от Графика 7, според която Софийската сцена на изкуствата е **„неразпознаваема“ в европейски мащаб (42%)** или **дори се намира „в застои“ (32%) спрямо бурната изява на подобни сцени в други градове с изявена среда за инициативи в развитието на съвременните изкуства**.

Графика 7 - В сравнение с други европейски градове (като Берлин, Белград, Букурещ, Барселона, Билбао) свободната сцена на изкуствата на София е:

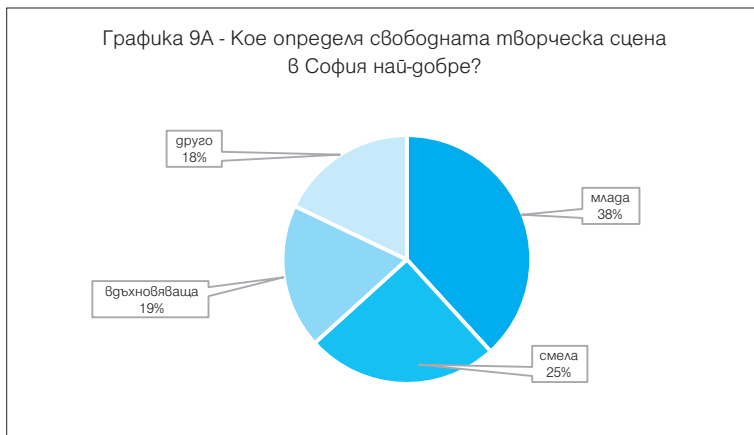
- Категорично е мнението, че **„да“ в сравнение с други културни инициативи в София, тя експериментира и изненадва повече.**

Графика 8 - Спрямо други културни инициативи в София, свободната творческа сцена експериментира и изненадва повече в скала от 1 до 6: експериментира и изненадва повече в скала от 1 до 6:

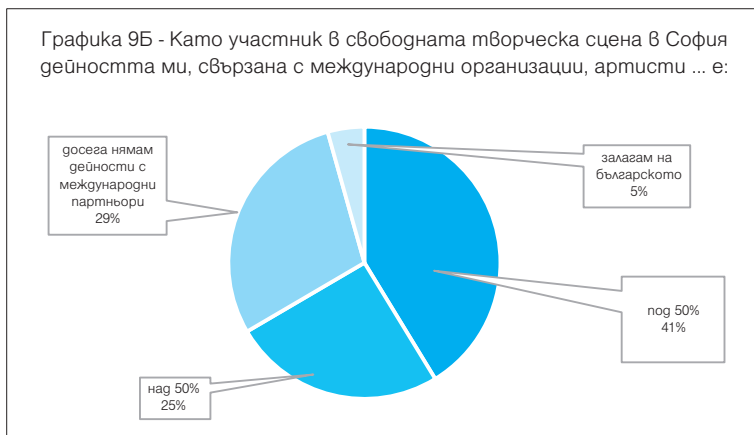

- Вероятно обяснение на въпроса защо тя не получава оценка „6“ и не е съизмерима с други европейски градове дава Графика 9А. **Все още тази сцена се възприема по-скоро като „млада“ (38% от анкетираните).** Отговорите „друго“ тук основно са използвали още сравнения като „млада и плаха“, „бяла и вяла“, „изморена“ или съчетаване на трите отговора - „млада, смела и вдъхновяваща“.

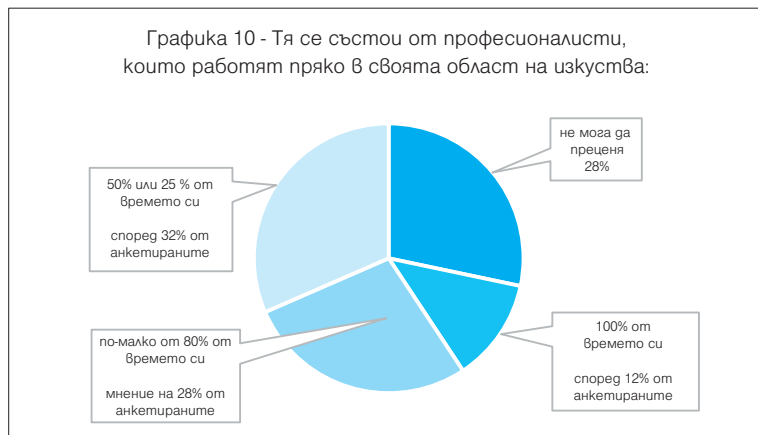
Това, че сцената е млада, не се дължи единствено на нейната възраст (активна в София едва от две десетилетия), но и на **възможността на творци и професионалисти да се задържат на тази сцена в по-напреднал етап на кариерно развитие**. Нормална част от проявата на свободната сцена за съвременни изкуства е „израстване“ или „мигриране“ в друга творческа среда, когато такава бъдеще в София не е възможно.

- Графика 9Б илюстрира факта, че свободната творческа сцена **не е изолирана от международната сцена за съвременни изкуства, но дейностите, които я свързват на партньорски принцип са присъщи за едва 25% от участващите организации**.

Свързването на свободната сцена със съвременните процеси на развитие в международен план (в творческа и в технологична среда, развиваща творци,

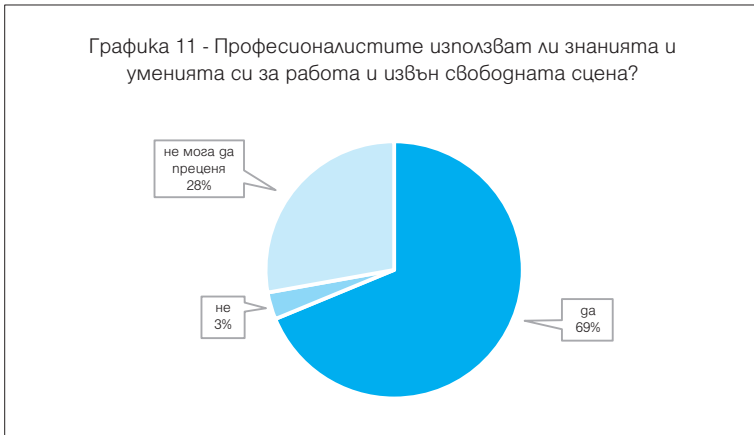
организации и публики) е важна за петте изкуства в града, както и за местния пазар за изкуства като цяло.

Значителна част от анкетираните (28%) не могат да правят предположение относно това доколко тази сцена се изгражда от участници, които са напълно отдадени на тази дейности или са **активни само частично като намират професионална изява и в друга среда**. На Графика 10 са обобщени мненията на онези, които имат наблюдения и ни насочват, че малко хора са активни основно тук (едва 17% анкетираните вярват, че свободната сцена е равна на сто-процентов ангажимент).

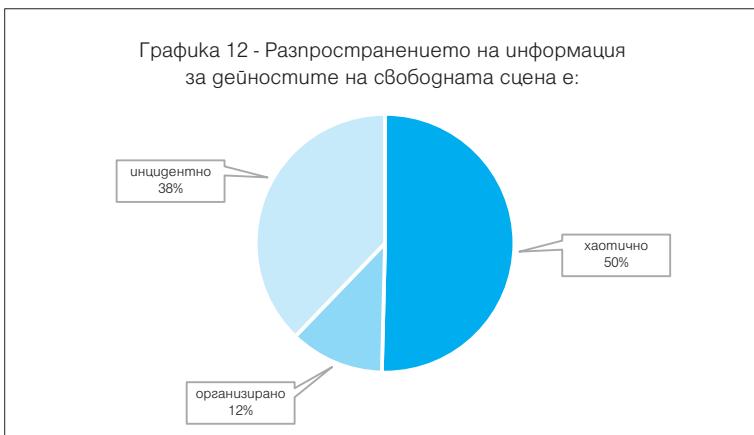
- За свободната творческа сцена важи типичният **положителен външен ефект на творческата икономика, при който се осъществява пренос на знания и умения от един високоспециализиран сектор в други** (когато тези хора остават да работят в София без да мигрират).
- На Графика 11 е илюстриран отговорът вторият въпрос зададен по същата тема. Става ясно, че наистина голяма част от хората, които познават по-добре професионалния път на участниците са на мнение, че **свободната творческа сцена за изкуства „захранва“ със специалисти други сектори на икономиката в града**.

Графика 11 - Професионалистите използват ли знанията и уменията си за работа и извън свободната сцена?

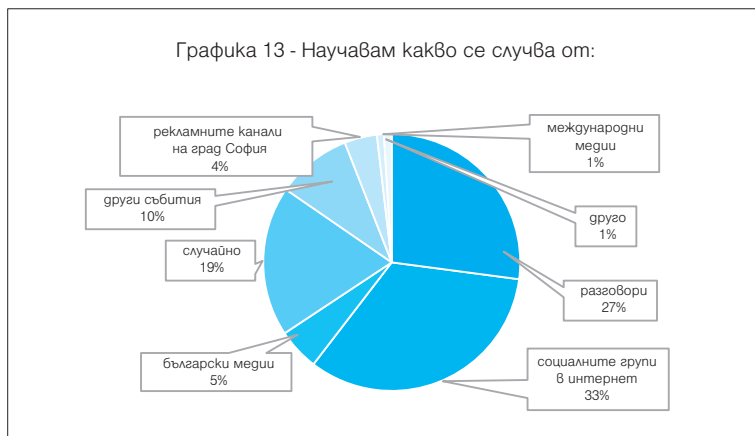
- Приложение 1, което включва анализа на фокус групи, провели дискусии относно на контекста на развитие на свободната творческа сцена доказва, че наистина **проблемите, свързани с изтичане на талант и задържане на екипи от специалисти като разпространители, мениджъри, „Връзки с обществеността“ и др. са големи. Това води до друг проблем, който е свързан с накъсване на потока на информацията относно дейностите на сцената (Графика 12).**

Графика 12 - Разпространението на информация за дейностите на свободната сцена е:

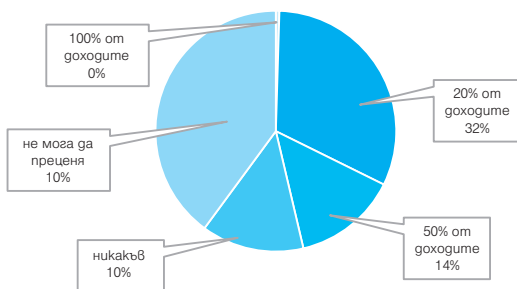
- Характерни са затруднена комуникация с публики и аудитории и пренебрежимо присъствие на публична инвестиция (4%) в качествена или количествена информация за свободната сцена за изкуства, която да се ползва от заинтересовани страни. Този проблем засяга и други участници в пазара на изкуства и в творческата икономика на града, но е**

централен за некомерсиалните дейности. Трудно се намират не само архиви и качествена критика относно процесите на развитие в художествените и технологичния процес или методи на създаване на изкуства, но дори къде, как и какво се представя. Анкетираните научават това основно от „социалните групи в интернет“ - 33%, или от „разговори“ - 27%, както показва Графика 13.

- Усилията и времето, вложени в „безплатни“ форми на комуникация (поради недостъпните цени на професионалния пазар за създаване и разпространение на информация и достигане до аудиторию) само подчертават **явна потребност от общ и ефикасен метод за споделяне на информация и анализ на данни**. Тази нужда е свързана с отразяването на дейности на организации и творци, на интереса на публиките, както и с данни за свързани услуги, допълващи потреблението на изкуства. София трябва да разполага с подобна информация като творчески и интелигентен град.
- Проблемите, свързани с израстване и утвърждаване на организациите и със свързване на участниците в свободната творческа сцена не са само финансови. Графика 14 не може да обобщи какъв е икономическият стимул за участие, но е ясно, че той е доста ограничен и дори **поставя както творци, така и сцената като цяло в позиция на риск спрямо бъдещето ѝ**.

Графика 14 - Какъв процент от доходите на специалистите идват от дейностите им в рамките на свободната сцена:

Огромно значение за преодоляване на разпокъсаността на сцената в отделните изкуства и за обединение относно обща посока на развитие на съвременните процеси на работа и взаимодействие има волята на града да подпомогне подобно бъдеще. Част от необходимите мерки са политически, други - административни, а трети - свързани с инвестиции в развитието на сцената. Всички те изискват партньорство с участниците от сцената. Подходящи визии, предложения и модели са представени в общите документи на „Споделена визия“.

Обобщение

Анкетното проучване събра много ценни данни за свободната творческа сцена за изкуства в София и нейните характеристики в настоящия момент.

Свободната сцена за изкуства в София се развива, тя изненадва и експериментира. Значима е за творци и организации, както и публики. Има важно значение за културния облик и международен имидж на града. Сцената нараства, но проблемите свързани със задържане на екипи от творци и специалисти е голям. Това води до накъсване на творческите процеси, слаб темп на израстване на организациите и прекъсване на потока от информацията относно дейностите ѝ. Софийската сцена на изкуствата е слабо „разпознаваема“ в европейски мащаб спрямо бурната изява на подобни сцени в други градове, които имат изявена културна политика и среда за развитие на съвременните изкуства и на свободна творческа инициатива.

За София важи типичния положителен външен ефект на творческата икономика, при който се осъществява пренос на знания и умения от един високоспециализиран сектор (на съвременните изкуства) - в други (творчески и културни индустрии, образование, туризъм и пр). Налице е явна необходимост от общ и ефикасен метод за споделяне на информацията и анализ на данни за активност на организации, творци, публики (както и данни за активност допълваща потреблението на изкуства). Като творчески и интелигентен град София трябва да разполага с възможности да осигури технологично и информационно среда за анализ и комуникация на сцената за съвременни изкуства, и да подкрепи свободната сцена в нейната роля на партньор.

За съвременната свободна сцена за изкуства в София е характерно присъствие на сдружения с нестопанска цел (ЮЛНЦ), но важен белег на свободната творческа сцена е смесване на форми на участие и свързване на различни видове организации. Общинските културни институти са най-слабо представени в анкетното проучване, но те са също твърде малко спрямо нуждите на град с близо два милиона жители. Художествените цели, технологично развитие на изкуствата и съвременното им звучене както и приемане от целеви публики са важни за участниците в свободната сцена в София. В Приложение 1 и 4 са разгледани визии също подходящи модели и дейности за укрепване на свободната сцена за изкуства.

Подкрепата от страна на общината за създаване на нови модели на сътрудничество и развитие, за пространства за съвременни изкуства посрещщи нужди от различен характер, би засилила ангажимента на всички участници в този рисков сегмент от пазара на изкуства. Те бяха предмет на внимание на групите, разработили анализ на свободната творческа сцена за петте изкуства. Те също повлияха на основния документ. Приложение 2 е съставна част от „Споделена визия - Преположение за стратегия за развитие на свободната сцена за ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА, ЛИТЕРАТУРА, МУЗИКА, ТАНЦ и ТЕАТЪР“.